

ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЇ
КУЛЬТУРИ

Львівська
міська
рада

ФОНД КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ КУЛЬТУРИ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Аналітичний огляд підготовлено експертами Агенції економічного розвитку PPV Knowledge Networks за підтримки Українського культурного фонду. Позиція Українського культурного фонду може не збігатись з думкою авторів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПЕРЕДІСТОРІЯ ТА ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА	6
МОДЕЛІ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ФОРМАТИ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ	9
МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА У ФІНАНСУВАННІ КУЛЬТУРИ ЛО- КАЛЬНОМУ РІВНІ	16
ІСТОТНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА	19
КОРИСНІ МАТЕРІАЛИ	21

ВСТУП

Аналітичний огляд підготовлено в рамках проекту “Можливості та механізми створення міських фондів культури”, який реалізує Інститут стратегії культури та агенція економічного розвитку PPV Knowledge Networks за підтримки Українського культурного фонду та Львівської міської ради у червні-жовтні 2020 року.

Метою аналітичного огляду є структурування інформації про попередні етапи створення Фонду культури Львова (далі – ФКЛ), а також огляд підходів до фінансування культури на локальному рівні за кордоном та в Україні.

Для підготовки аналітичного огляду використано результати з попередніх етапів досліджень, які у грудні 2018 – квітні 2019 року на замовлення Інституту стратегії культури підготували експерти Агенції економічного розвитку PPV Knowledge Networks. Враховано результати публічних обговорень створення ФКЛ, а також обговорення суміжних тем зі сфери культури у Львові. Опрацьовано аналітичні матеріали щодо фінансування культури в Україні та за кордоном – дослідження, описи кейсів, медіа матеріали.

При цьому важливо розуміти, що складова з фінансуванням культури на локальному рівні є малодослідженою з двох причин. По-перше, через відсутність уніфікованих підходів до розробки політик¹, застосування різних інструментів та форматів фінансування. По-друге, відсутня система уніфікованих індикаторів вимірювання впливу, міста не збирають відповідні статистичні дані, а малі міста в поодиноких комплексних дослідженнях здебільшого представлені як приклади з описами унікальності кейсу.

Одне з небагатьох порівняльних аналітичних досліджень [“Звіт про фінанси культури міст світу”](#) базоване на даних 16 міст – Амстердамі, Брюсселі, Стамбулі, Лондоні, Лос-Анджелесі, Москві, Нью-Йорку, Парижі, Сан-Франциско, Сеулі, Шанхаї, Шеньчжені, Стокгольм, Сідней, Токіо та Торонто. Це винятково великі міста, які мають розбудовані системи фінансування культури. У дослідженні описано: скільки витрачається на культуру, хто

¹ Політики (policy) – діяльність спрямована на управління; система принципів, що застосовуються в управлінні для досягнення конкретних результатів. Політики розробляють та впроваджують органи управління у форматі програм для визначення стратегічного бачення та питань розвитку конкретної сфери в перспективі 3–5 років і довше.

фінансує, у якому форматі та куди йдуть гроші. Описані підходи до фінансування культури можуть допомогти розробникам політик усвідомлювати повний набір інструментів для підтримки культури, але потребують адаптації до локального контексту середніх та малих міст.

1. ПЕРЕДІСТОРІЯ ТА ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА

Драйвером творення ФКЛ виступає Інститут стратегії культури – муніципальна інституція, створена для координації процесу реалізації та моніторингу Стратегії розвитку культури міста Львова 2025. Місія Інституту стратегії культури: аналітична підтримка інституцій та ініціатив, які діють у сфері культури, підвищення інституційної спроможності та сприяння розвитку потенціалу культурних середовищ Львова.

Необхідність створення фонду визначено у “Стратегії розвитку культури 2025” як складову для досягнення цілі “Ефективне фінансування та управління”. Реалізація цілі передбачає розбудову механізму фінансування культури, спрямованого на диверсифікацію джерел фінансування. Це стало відправною точкою обговорень та досліджень.

“Стратегії розвитку культури 2025”

... Окреслення проблеми: У зв'язку із жорсткою системою бюджетного фінансування (через казначейство) та негнучкою вертикаллю управління у сфері культури сформувалась ситуація, в якій бюджетні установи функціонують за пасивними схемами отримання грошей. Водночас, в альтернативі до них формується активне середовище культурних громадських організацій, які пропонують сучасний, якісний продукт та не залежать від “бюджетної голки”. Проте бюджетні установи культури залишаються найбільш доступним культурним продуктом у місті та відіграють роль основних культурних центрів, які формують уявлення та сприйняття містянами культури. У зв'язку із відсутністю стабільних джерел дофінансування громадські організації у своїй діяльності орієнтуються на вимоги фінансових донорів та не завжди можуть забезпечити свій сталий розвиток.

... Ефективне фінансування та управління. – 5.1 Збільшення та диверсифікацію джерел фінансування. – Створення Фонду культури/грантової програми (з можливістю наповнення через фіксацію відсоткової ставки бюджету розвитку з дохідної частини акцизного збору від продажу алкоголю та тютюну) для розширен-

ня можливостей міської грантової підтримки культурних ініціатив у Львові (як інституційних, так і приватних).

Отже, у Стратегії визначено дві ключові проблеми, на вирішення яких має бути націлений ФКЛ:

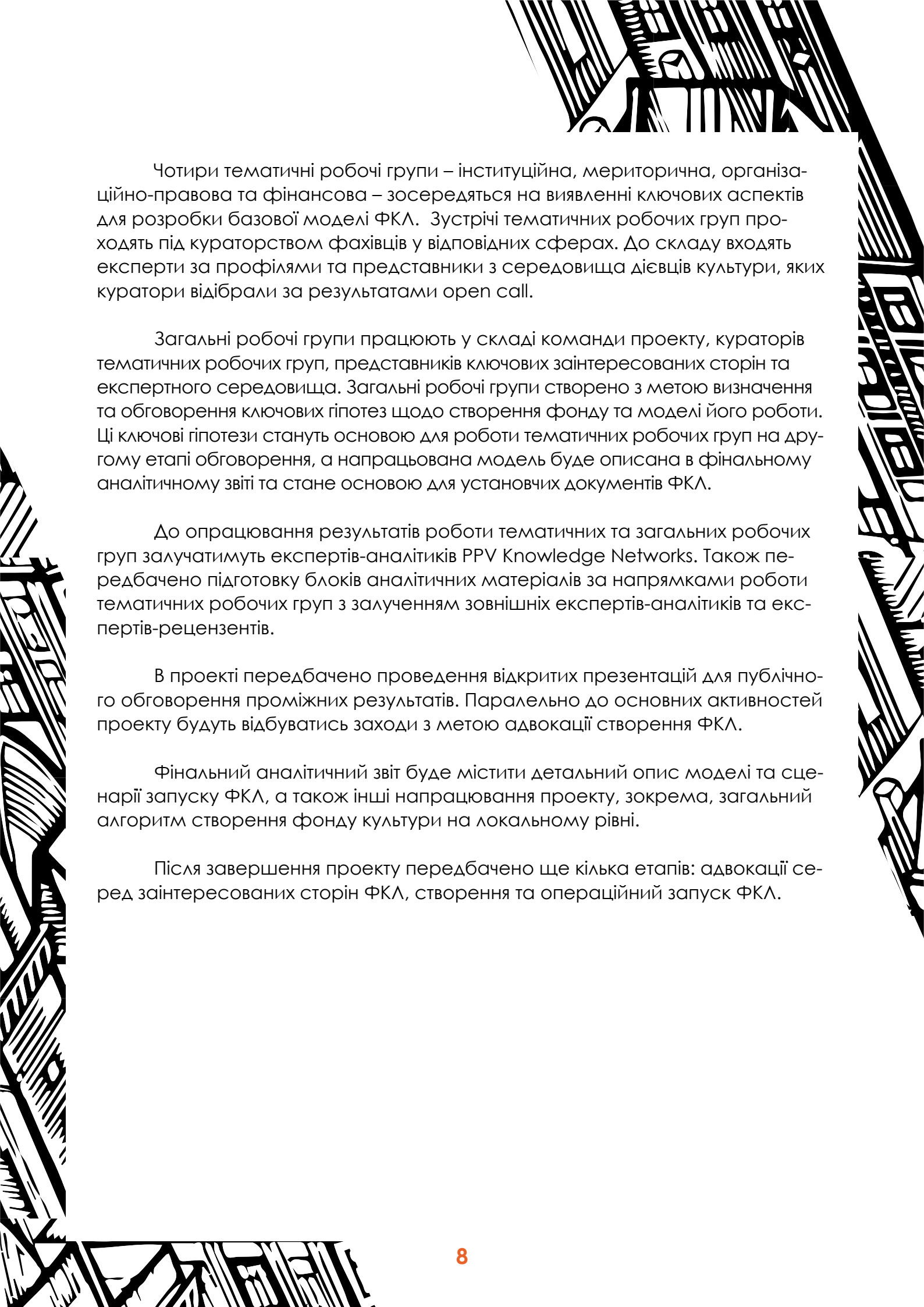
- (1) жорсткість бюджетного фінансування культури
- (2) усталення джерела фінансування незалежних операторів культури та сталість їхнього розвитку.

Наступним етапом стали дослідження у 2018–2019 роках, проведені PPV Knowledge Networks на замовлення інституту стратегії культури: вивчення інтересів сторін щодо затребуваності ФКЛ серед дієвців культури та аналітичний матеріал щодо фінансування культури на місцевому рівні в Україні та за кордоном. В аналітичному матеріалі розглянуто кейси Варни, Ейндховена, Ліона, Ньюкасла, Вроцлава, Орхуса, а також проаналізовано фінансування соціокультурних проектів через механізм “бюджетів участі” в Україні.

За результатами етапу чітко викристалізувались наступні можливості для створення ФКЛ:

1. Становлення фахової інституції, здатної адмініструвати приватні та державні грантові програми (компетентний оператор культурних програм у Львові).
2. Забезпечення аполітичності конкурсів, підвищення професійності та незалежності експертів.
3. Нові інструменти для фінансування культури в місті вищій рівень фінансування експериментальних (вирішення проблеми, коли у міському бюджеті багато інструментів для фінансування комунальних установ при недостатній кількості програм підтримки незалежних дієвців культури).
4. Можливість цільового фінансування через публічно-приватні партнерства (механізм залучення приватного капіталу у взаємодії з коштами громади).
5. Вищий рівень фінансування для експериментальних проектів.

Третій етап – це поточний проект “Можливості та механізми створення міських фондів культури” за підтримки Українського культурного фонду, в якому передбачено напрацювання комплексної моделі міського фонду культури. Напрацювання моделі буде відбуватись у форматі загальних та тематичних робочих груп з залученням аналітиків та експертного середовища на етапах опрацювання результатів проведення робочих груп двох типів – загальні та тематичні.

Чотири тематичні робочі групи – інституційна, мериторична, організаційно-правова та фінансова – зосередяться на виявленні ключових аспектів для розробки базової моделі ФКЛ. Зустрічі тематичних робочих груп проходять під кураторством фахівців у відповідних сферах. До складу входять експерти за профілями та представники з середовища дієвців культури, яких куратори відібрали за результатами open call.

Загальні робочі групи працюють у складі команди проекту, кураторів тематичних робочих груп, представників ключових заінтересованих сторін та експертного середовища. Загальні робочі групи створено з метою визначення та обговорення ключових гіпотез щодо створення фонду та моделі його роботи. Ці ключові гіпотези стануть основою для роботи тематичних робочих груп на другому етапі обговорення, а напрацьована модель буде описана в фінальному аналітичному звіті та стане основою для установчих документів ФКЛ.

До опрацювання результатів роботи тематичних та загальних робочих груп залучатимуть експертів-аналітиків PPV Knowledge Networks. Також передбачено підготовку блоків аналітичних матеріалів за напрямками роботи тематичних робочих груп з залученням зовнішніх експертів-аналітиків та експертів-рецензентів.

В проекті передбачено проведення відкритих презентацій для публічного обговорення проміжних результатів. Паралельно до основних активностей проекту будуть відбуватись заходи з метою адвокації створення ФКЛ.

Фінальний аналітичний звіт буде містити детальний опис моделі та сценарії запуску ФКЛ, а також інші напрацювання проекту, зокрема, загальний алгоритм створення фонду культури на локальному рівні.

Після завершення проекту передбачено ще кілька етапів: адвокації серед заінтересованих сторін ФКЛ, створення та операційний запуск ФКЛ.

2. МОДЕЛІ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ФОРМАТИ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ

Є три ключові терміни, які потребують конкретизації для кращого розуміння контексту дослідження – модель, інструмент та формат фінансування. Запропоновані нижче визначення цих термінів описують винятково контекст даного аналітичного огляду.

Модель – це сукупність усіх елементів у взаємодії між собою. Наприклад, Модель Фонду культури передбачає опис мериторичної, інституційної, фінансової та організаційно правової складових діяльності, а також узгодження цих складових між собою.

Інструмент сприяє досягненню визначеної мети. Наприклад, ФКЛ є інструментом для збалансування системи фінансування культури у Львові.

Формат розуміємо як спосіб/-и застосування інструменту або набору інструментів. Наприклад, ФКЛ – це цільовий фонд (/програма підтримки / комунальне підприємство / ендавмент фонд тощо).

У дослідженнях щодо фінансування культури на локальному рівні використовують різні підходи до визначення моделей фінансування. Найчастіше використовують критерій джерела фінансування. За джерелом фінансування розрізняють наступні моделі:

- Фінансування органами місцевого самоврядування
- Державне (національний та місцевий рівень)
- Приватне фінансування (в тому числі, меценатство, інвестиції впливу, венчурна філантропія)
- Колективне фінансування (різні формати краудфандингу).
- Міжнародні програми та донори
- Дохід від діяльності
- Комбінована модель

Кожна з моделей має свої переваги та недоліки, тому найбільш поширеною є остання – комбінована. Державне фінансування розглядає культуру загально, в зв'язку з індивідуальною та національною ідентичністю, яку по-

трібно плекати та підтримувати.² Така модель є високо бюрократизованою, враховує інтереси загальної аудиторії, часто не враховує локальний контекст та потреби менш чисельних аудиторій. В Україні установи з бюджетним фінансуванням більш захищені в питаннях оплати праці, але система підтримки інституційного розвитку незалежних дієвців культури³ практично відсутня.

В Україні також не розвинуто непряме бюджетне фінансування (наприклад, можливість скерувати податки на користь конкретних організацій, податкові пільги тощо). Наприклад, у Бельгії, Франції та США є закон, за яким можна сплатити податок на спадщину творами мистецтва, які спадкоємці передають в музей⁴.

Фінансування органами місцевого самоврядування, міжнародними програмами та донорами орієнтоване на вирішення конкретних проблем та інтереси конкретних цільових аудиторій. Так само як і приватне, колективне фінансування та фінансування з доходу від діяльності.

На місцевому рівні вибір напрямків фінансування з міського та місцевого бюджету відбувається згідно з бажаннями місцевих органів влади. Основним недоліком такої моделі є вразливість до політичного впливу та ризику щодо забезпечення сталого результату. З іншого боку приватне, колективне фінансування та фінансування з доходу є одними з найдемократичніших способів фінансування культури, оскільки вони вимагають відповідати потребам своєї аудиторії та прихильників. Ця характеристика також проявляється як недолік, адже оператори культури⁵ стають надто залежні від загального попиту та запиту конкретних людей/бізнесу. Відтак, у фінансуванні на локальному рівні переважає комбінована модель. Ця модель дозволяє збалансувати ризики та інтереси різних аудиторій зі сторони надавачів та отримувачів коштів.

У [“Звіті про фінанси культури міст у світі”](#) та огляді цього звіту Дінари Токбаєвої описано наступну ситуацію, яка дозволяє побачити варіативність комбінованої моделі фінансування культури на локальному рівні. Стокгольм – єдине європейське місто, яке отримує 100% пряме державне фінансування своїх культурних ініціатив. Пряме державне фінансування культури є специфічною особливістю китайських міст Шанхай та Шеньжень. Слід зазначити, що завдяки таким інвестиціям Шеньжень зміг культурно просувати себе на

² [Tokbaeva Dinara. How Culture is Financed in World's Cities: A Comparative Analysis of Public Funding, Private Giving and New Funding Models in 15 Cities from Los Angeles to Shanghai. The world's urban population is on the rise, so is the need for research into funding and sustaining of city culture. - S.120.](#)

³ Незалежні дієвці культури – це організації громадянського суспільства, а також особи без визначеної організаційної приналежності, які ведуть діяльність у сфері культури з власної ініціативи та відповідно до статутних цілей або цінностей.

⁴ [Culture and local development. Background document. - S. 44](#)

⁵ Оператори культури – надавачі послуг у сфері культури.

глобальному рівні, хоча це порівняно молоде місто, особливо в порівнянні з такими містами як Рим. Фінансування культури в Парижі, Брюсселі та Амстердамі складається з державних витрат відповідно 93, 92 та 91%, тоді як приватне дарування покриває решту. Торонто і Лондон не повністю залежать від державного фінансування, коли мова йде про культуру. Наприклад, у випадку Торонто 67% доходів культури припадає на державні кошти, 33% – непряме державне фінансування та 1% – приватні кошти. Що стосується Лондона, це 61% – державне фінансування, 20% – непряме державне фінансування та 19% – приватні кошти. У той час як у Стокгольмі використовують 100% пряме державне фінансування, Стамбул передає кошти на адміністрування культурних майданчиків комерційній компанії “Culture Co”. Остання несе відповідальність за організацію фестивалів та заходів та отримання доходу від продажу квитків⁶.

“Звіт про фінанси культури міст у світі” дає три висновки щодо тенденцій фінансування культури:

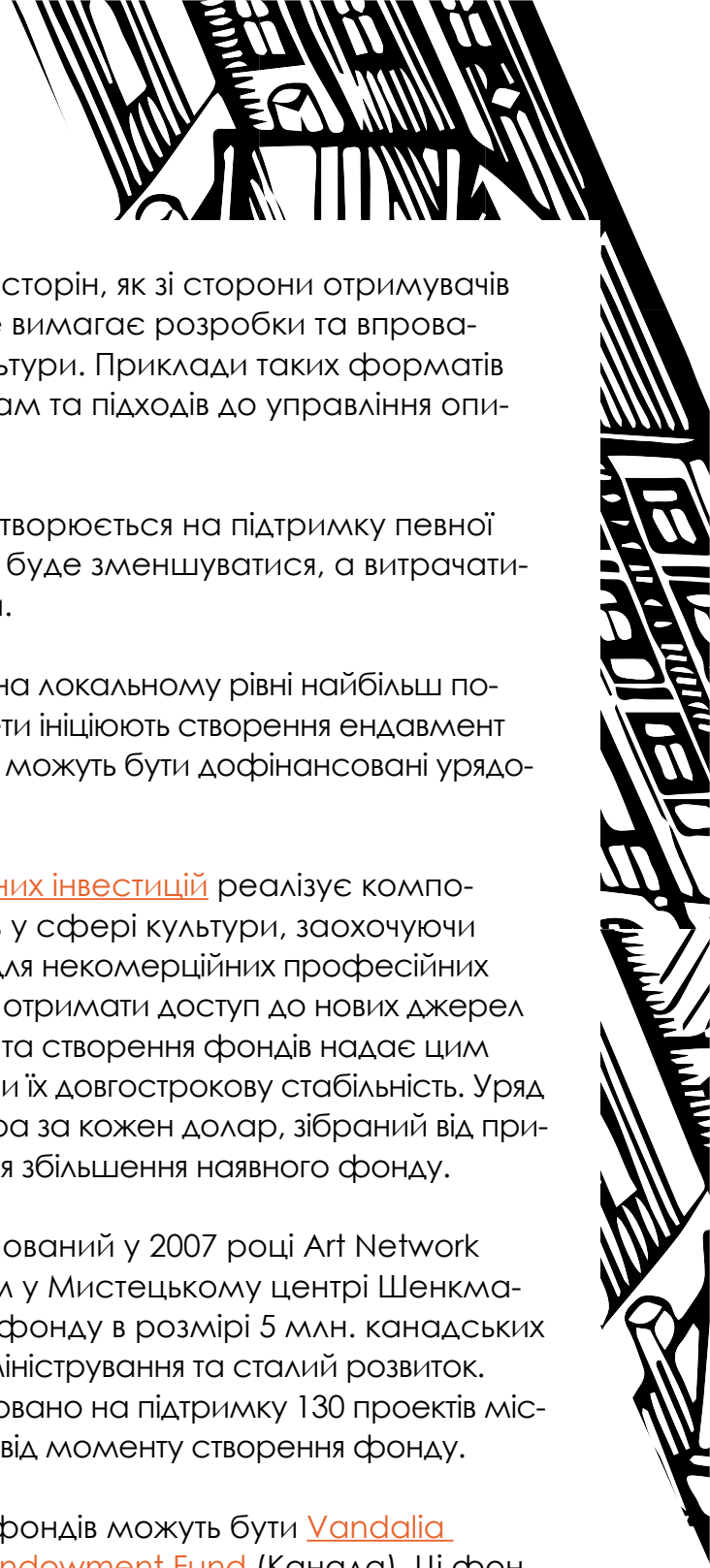
1. Рівень державного бюджетного фінансування, що виділяється на культуру, продовжить зменшуватись. Цю тезу також підтверджує інше дослідження фінансування культури у Великобританії⁷.
2. Ряд міст відкриває своє бюджетне фінансування для широкого кола культурних організацій та проектів, які не управляються державними органами. Це вимагатиме від цих організацій більш творчих підходів та комплексного розвитку компетенцій середовища митців та культурних операторів.
3. Місцеві органи влади напрацьовують “політики стимулів” для створення умов позабюджетного фінансування культури. Заохочують приватні пожертви та фінансування. Розвивають культуру філантропії та створюють можливості для бізнес-кооперацій.

В Україні описані тенденції будуть проявлятися в умовах децентралізації щораз більше. Фінансування культури буде зміщуватись на локальний рівень. При цьому, розбудова системи фінансування є частиною локальних політик, тому саме від органів місцевого самоврядування буде залежати побудова збалансованої комбінованої моделі, яка дозволить забезпечити стале фінансування культури шляхом диверсифікації джерел фінансування.

Є ще одна тенденція, яку потрібно враховувати при розробці політик. Фінансування культури розвивається у напрямку збільшення частки непрямо-

⁶ Tokbaeva Dinara. *How Culture is Financed in World's Cities: A Comparative Analysis of Public Funding, Private Giving and New Funding Models in 15 Cities from Los Angeles to Shanghai. The world's urban population is on the rise, so is the need for research into funding and sustaining of city culture.* - S. 121

⁷ Cultural Cities Enquiry Report. – S. 31

го фінансування з метою залучення різних сторін, як зі сторони отримувачів коштів, так і зі сторони надавачів коштів. Це вимагає розробки та впровадження нових форматів фінансування культури. Приклади таких форматів фінансування, джерел наповнення, програм та підходів до управління описано нижче.

Ендавмент – грошовий фонд, який створюється на підтримку певної справи, але за умови, що сума фонду не буде зменшуватися, а витратитимуться лише відсотки від розміщення суми.

Цей формат фінансування культури на локальному рівні найбільш поширений в Канаді. Громади та муніципалітети ініціюють створення ендавмент фондів, які наповнюються з різних джерел та можуть бути дофінансовані урядовими програмами.

Урядовий Канадський фонд культурних інвестицій реалізує компонент стимулювання створення ендавментів у сфері культури, заохочуючи приватних донорів вносити кошти в фонди для некомерційних професійних мистецьких організацій, щоб останні могли отримати доступ до нових джерел фінансування в майбутньому. Збір капіталу та створення фондів надає цим організаціям більший потенціал, підтримуючи їх довгострокову стабільність. Уряд забезпечує сумісні кошти – до одного долара за кожен долар, зібраний від приватних донорів для створення фонду, або для збільшення наявного фонду.

ARTicipate Endowment Fund був заснований у 2007 році Art Network Ottawa для підтримки мистецьких програм у Мистецькому центрі Шенкмана. Arts Network Ottawa є розпорядником фонду в розмірі 5 млн. канадських доларів і відповідає за його просування, адміністрування та сталий розвиток. Понад 500 тис. доларів відсотків було спрямовано на підтримку 130 проектів місцевих художників та мистецьких організацій від моменту створення фонду.

Прикладами локальних ендавмент-фондів можуть бути Vandalia Cultural Arts Fund (США) та Lacombe Arts Endowment Fund (Канада). Ці фонди створено з метою фінансування малих соціокультурних проектів в громадах. Фонд культурного мистецтва Вандалії, який фінансується містом Вандалія та пов'язаний з Фондом Вандалія-Батлер та Фондом Дейтона, надає фінансування до 7500 канадських доларів на локальні неприбуткові культурно-мистецькі проекти.

Прикладом ендавмент фонду національного рівня є The Cultural Endowment of Estonia. Мета діяльності – підтримка мистецтва, народної культури, фізичної культури та спорту, будівництво та реновацію будинків культури, шляхом цілеспрямованого накопичення грошей та розподілу їх на конкретні цілі. Доходи ендавменту складаються з:

- надходження до державного бюджету від акцизу на алкоголь та тютюн 3,5%
- надходження до державного бюджету від податку на гральні ігри 46% (з них 63% виділяється на фінансування будинків культури, які мають загальнодержавне значення, а 37% – на гранти підтримки та адміністративні витрати)
- пожертви, передача майна та заповіти, зроблені на користь культурного фонду
- дохід, отриманий від вкладення активів культурного фонду
- інша господарська діяльність.

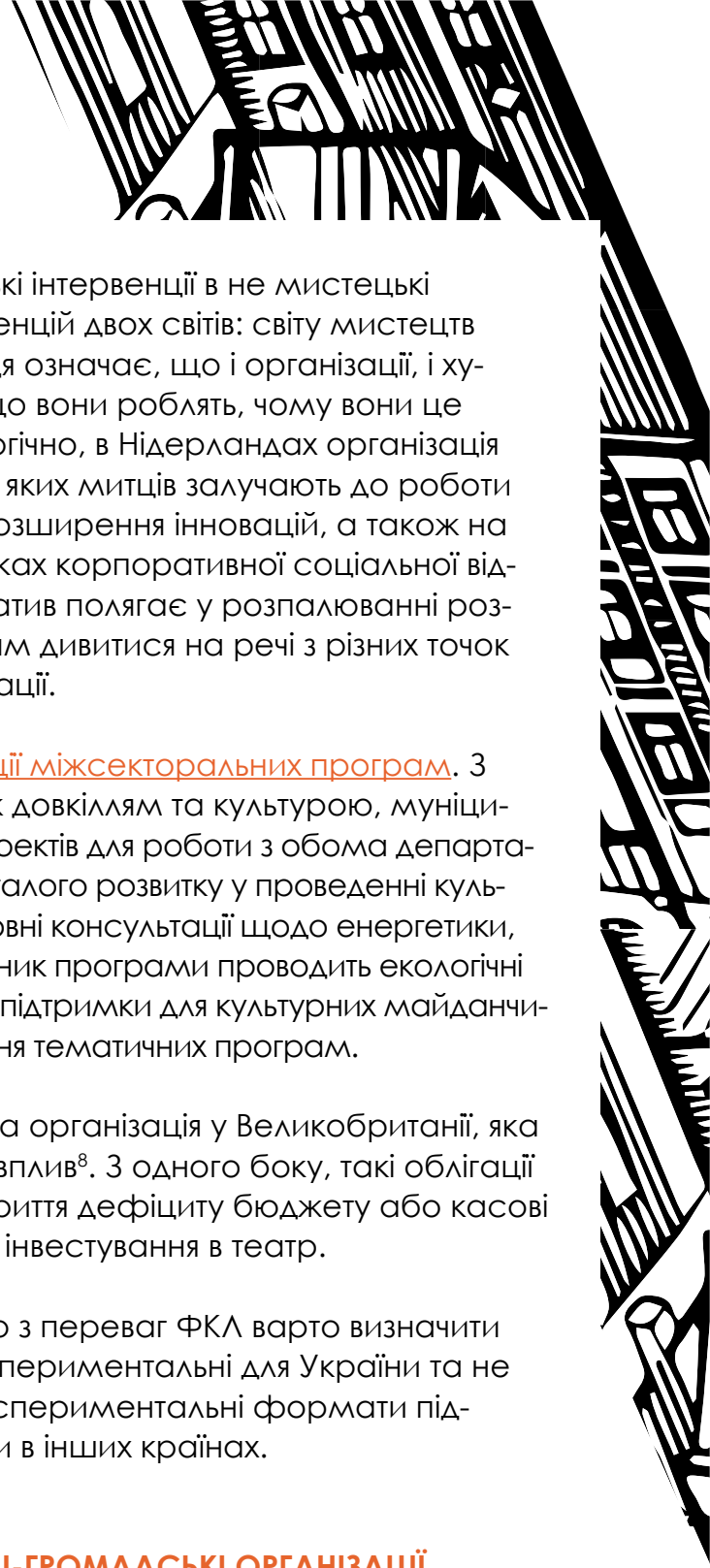
Низка прикладів ендавментів, переваги від їх створення та український досвід описано у статті Володимира Воробєя [“Нам потрібні ендавменти”](#). Окрім ендавментів є ціла низка інших форматів, які можуть посилити ефективність для фінансування з різних джерел. Нижче наведено кілька коротких описів.

[Cultural Matching Fund](#) створено у Сінгапурі для підтримки проектів у форматі “долар до долара”, де на кожен зібраний долар фонд додає стільки ж. Це дуже поширений формат для стимулювання співфінансування проектів. В Україні таку програму реалізує Міжнародний фонд “Відродження”. Коли проект збирає мінімальну суму на краудфандинговій платформі “Спільнокошт”, то Міжнародного фонду “Відродження” дофінансовує проект.

[Програма інноваційного фінансування культурних та креативних індустрій китайської провінції Ченду](#) має на меті зробити фінансування культурних та креативних підприємств доступним і ефективним розвиваючи партнерських відносини між державним та приватним сектором, а в довгій перспективі на базі програми передбачено створення інвестиційного банку для обслуговування підприємств креативної економіки, пропонуючи компенсацію ризику потенційним інвесторам.

[Community Arts Stabilization Trust \(CAST\)](#) – це організація створена у Сан-Франциско для вирішення проблеми недоступної оренди (в першу чергу, нерухомості) для культурних організацій. Інвестори в CAST отримують податкові пільги, а інвестовані гроші використовуються для придбання майна, яке CAST здає в оренду неприбутковим мистецьким організаціям за нижчою ринковою ставкою за моделлю ‘lease to own’. Окрім того, організація надає експертизу та знання мистецьким організаціям, які часто вважають бізнес невідомим та культурно чужим - виконує роль посередника серед мистецьких організацій та власників. У цього кейсу є два ключові моменти - за допомогою фонду вирішували проблему доступності приміщень для культури, а з іншого - створюються умови для кооперації середовищ.

[Організація розвитку партнерств між культурою та бізнесом у Шве-](#)

ції (TILLT). Ця організація стимулює мистецькі інтервенції в не мистецькі організації. Метою є схрещування компетенцій двох світів: світу мистецтв та світу організацій та бізнесів. Ця співпраця означає, що і організації, і художнику потрібно буде переосмислити, що вони роблять, чому вони це роблять, і як вони працюють чи діють. Аналогічно, в Нідерландах організація Cultuur-Ondernemen розробляє проекти, в яких митців залучають до роботи з компаніями. Інтервенції спрямовані на розширення інновацій, а також на підвищення обізнаності, наприклад, в рамках корпоративної соціальної відповідальності. Загальний принцип цих ініціатив полягає у розпалюванні роздумів та зміні перспектив, дозволяючи людям дивитися на речі з різних точок зору та розробляти творчі рішення та інновації.

Менеджер-посередник для реалізації міжсекторальних програм. З метою підтримки міжвідомчих ініціатив між довіллям та культурою, муніципалітет Амстердаму найняв менеджера проектів для роботи з обома департаментами, щоб сприяти досягненню цілей сталого розвитку у проведенні культурних заходів. Програма включає безкоштовні консультації щодо енергетики, можливості “зеленого” фінансування. Керівник програми проводить екологічні тренінги та впроваджує відповідні програми підтримки для культурних майданчиків Амстердаму та адмініструє фінансування тематичних програм.

Лондонський театр “Глобус” – перша організація у Великобританії, яка створила власну облігацію на соціальний вплив⁸. З одного боку, такі облігації дозволяють залучити грошові кошти на покриття дефіциту бюджету або касові розриви, а з іншого – робить привабливим інвестування в театр.

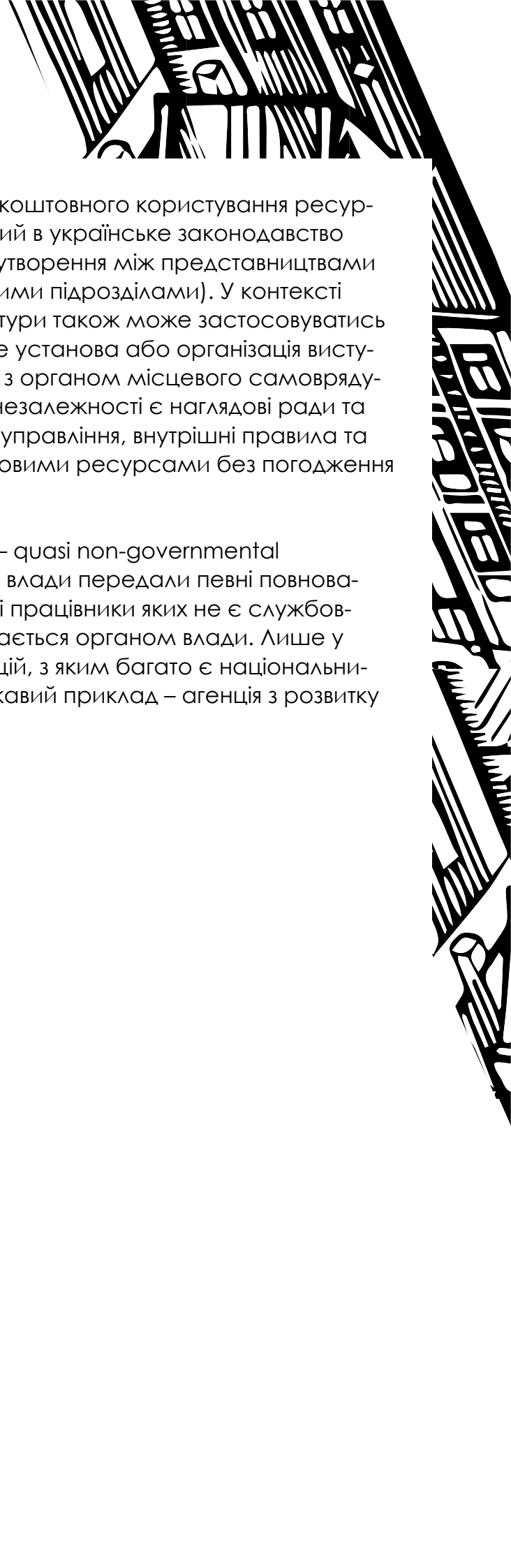
Підсумовуючи описані кейси, однією з переваг ФКЛ варто визначити можливість впроваджувати нові, часто, експериментальні для України та не властиві для бюджетного фінансування експериментальні формати підтримки культури, які стали результативними в інших країнах.

ПРИНЦИП “ВИТЯГНУТОЇ РУКИ” ТА КВАЗІ-ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Важливими концептами для створення ФКЛ є прийняті у міжнародній практиці, але маловідомі в Україні принцип “витягнутої руки” (arm's length principle) та квазі-громадські організації (quangos – quasi non-governmental organisations).

Принцип “витягнутої руки” передбачає, що організації, які входять до складу однієї і тієї ж групи організацій (мають спільного власника або знаходяться у підпорядкуванні однієї структури) ведуть діяльність між собою як незалежні організації. Одна організація не може вимагати від іншої певних

⁸ Соціальний вплив – це соціальні наслідки проектів та інших втручань у розвиток.

преференцій, наприклад знижок, або безкоштовного користування ресурсами тощо. Цей принцип вже впроваджений в українське законодавство щодо трансфертного ціноутворення (ціноутворення між представництвами міжнародних компаній та їхніми українськими підрозділами). У контексті інституцій культури, до міських фондів культури також може застосовуватись принцип «втягнутої руки», коли комунальне установа або організація виступає як незалежна організація у відносинах з органом місцевого самоврядування. Інструментами забезпечення такої незалежності є наглядові ради та інші компоненти системи організаційного управління, внутрішні правила та процедури, права розпорядження фінансовими ресурсами без погодження з органом влади тощо.

Квазі-неурядові організації (quangos – quasi non-governmental organizations) – це організації, яким органи влади передали певні повноваження та ресурси (переважно фінансові) і працівники яких не є службовцями, але де ключове керівництво призначається органом влади. Лише у Великобританії є понад 700 таких організацій, з яким багато є національними музеями, агенціями або фондами⁹. Цікавий приклад – агенція з розвитку інновацій [Nesta](#).

⁹ Q&A: What is a quango?

3. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА У ФІНАНСУВАННІ КУЛЬТУРИ ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Фінансування культури у Львові вигідно вирізняється серед інших міст України. Львівська міська рада започаткувала та впроваджує різні програми для фінансування культури у місті:

- Програма підтримки мистецької та експозиційної діяльності
- Програма грантової підтримки проектів, скерованих на дослідження культури України
- Програма розвитку кінематографії у м. Львові (2015 – 2020 рр)
- Відзначення менеджерів міждисциплінарних проектів у галузі культури
- Відзначення працівників мистецьких шкіл
- Премія Львова – міста літератури ЮНЕСКО
- Відзначення працівників культури
- Відзначення працівників музейних закладів м. Львова
- Конкурс підтримки україномовного книговидавництва (з 2003 року)
- Конкурс соціокультурних проектів “Зробимо Львів кращим” за напрямом “Культура”
- Конкурс “Фокус на культуру”

Ці програми створюють можливості для появи інноваційних моделей фінансування культури на локальному рівні, а середовище операторів культури має запит на такі формати та спроможність для їх реалізації. Цю тезу підтверджують результати обговорень на першому етапі досліджень у грудні 2018 – квітні 2019 рр.

Для кращого розуміння місці ФКЛ у ландшафті фінансування культури у квітні 2019 року була розроблена матриця розподілу функцій в управлінні культурою у м. Львові. Одразу варто зауважити, що матриця є базовою, потребує конкретизації та повторного обговорення з залученням ширшого кола учасників. Проте, вона дозволяє побачити, де ФКЛ може підсилити систему управління.

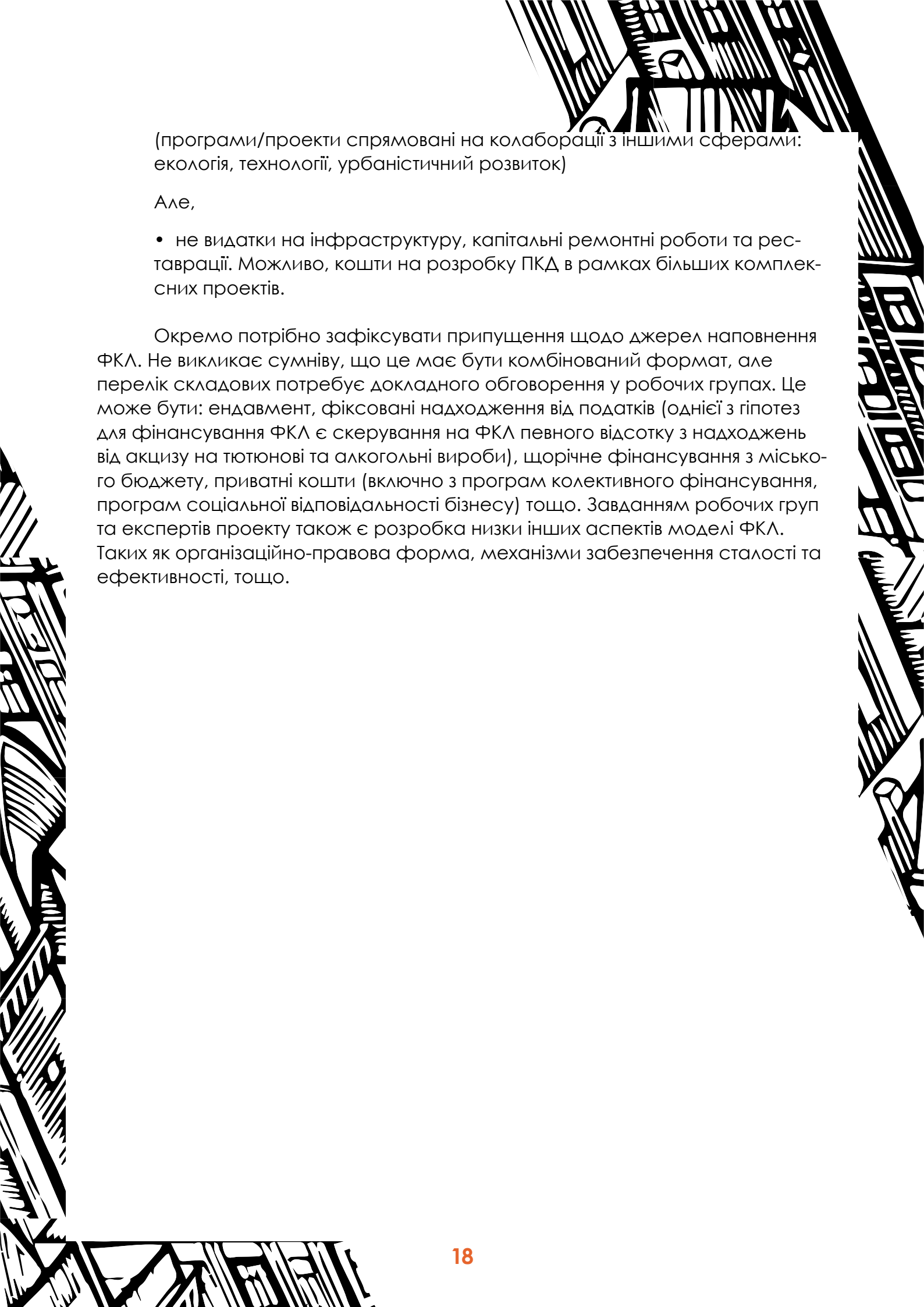
Матриця розподілу функцій в управлінні культурою у місті Львові.

	УК ЛМР	ІСК	ФКЛ	Оператори культури
розробка політик ¹⁰ на місцевому рівні	✓			
нові імена/інституції	✓		✓	
підтримка і розвиток базової інфраструктури діючих інституцій	✓			
замовлення інноваційних та експериментальних культурних продуктів			✓	
замовлення культурних продуктів, які є звичними для ширшої аудиторії	✓			
реалізація культурних продуктів				✓
інформування та комунікація	✓	✓		
підвищення спроможності		✓		
аналіз впливу та дослідження		✓		

Підсумовуючи результати досліджень та обговорень, які відбулися у період від фіксації наміру створити ФКЛ у "Стратегії розвитку культури 2025" до червня 2020 року, можна висловити наступні гіпотези щодо визначальних рис ФКЛ. Тут йдеться про можливості, де ФКЛ може стати ефективним інструментом фінансування культури.

- Інноваційні формати фінансування культури
- Оперування коштами благодійників
- Новий формат бюджету участі для культури
- Комплексні складні культурні продукти та знакові потужні культурні продукти
- "Чесний брокер" – створення умов для фінансової кооперації бізнесу та операторів культури
- "Соціальні ліфти" для організацій, проектів, митців
- Співфінансування з приватними та державними фондами (УКФ)
- Міжсекторальні програми та стимулювання інтегрованого розвитку

¹⁰ Політики – сукупність визначених підходів до управління з урахуванням заданих умов рішення у певній сфері прийняті органами влади що визначають стратегічне бачення та питання розвитку в довшій перспективі 3–5 років.

(програми/проекти спрямовані на колаборації з іншими сферами: екологія, технології, урбаністичний розвиток)

Але,

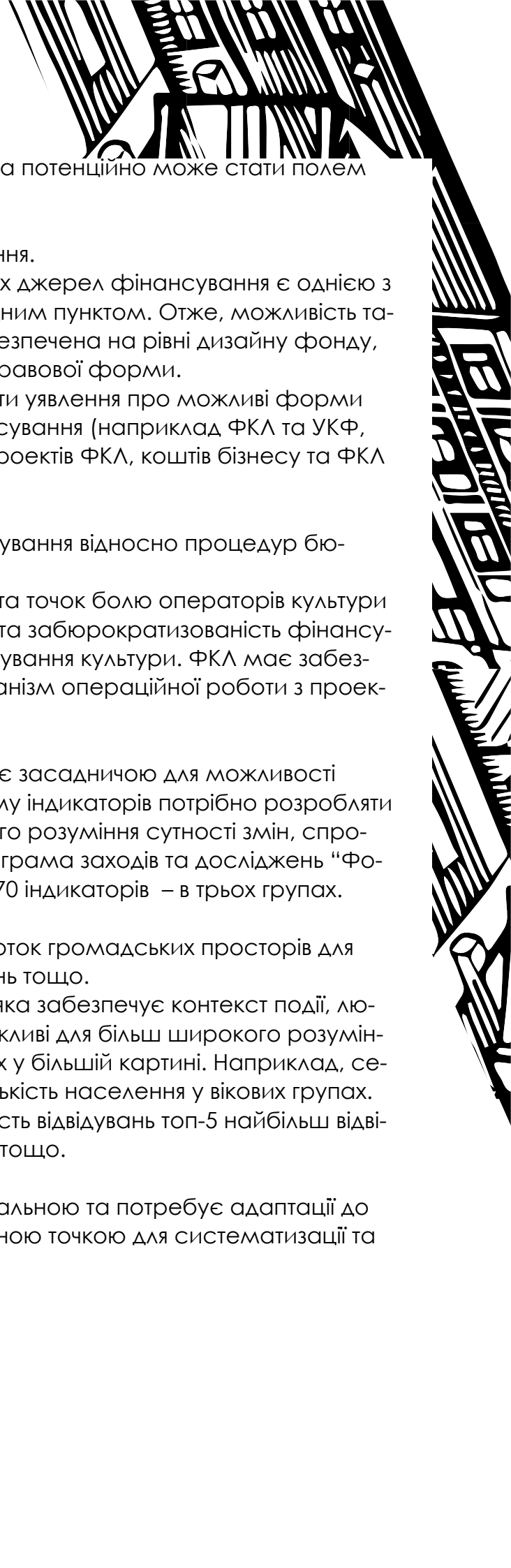
- не видатки на інфраструктуру, капітальні ремонтні роботи та реставрації. Можливо, кошти на розробку ПКД в рамках більших комплексних проектів.

Окремо потрібно зафіксувати припущення щодо джерел наповнення ФКЛ. Не викликає сумніву, що це має бути комбінований формат, але перелік складових потребує докладного обговорення у робочих групах. Це може бути: ендавмент, фіксовані надходження від податків (однієї з гіпотез для фінансування ФКЛ є скерування на ФКЛ певного відсотку з надходжень від акцизу на тютюнові та алкогольні вироби), щорічне фінансування з міського бюджету, приватні кошти (включно з програм колективного фінансування, програм соціальної відповідальності бізнесу) тощо. Завданням робочих груп та експертів проекту також є розробка низки інших аспектів моделі ФКЛ. Таких як організаційно-правова форма, механізми забезпечення сталості та ефективності, тощо.

4. ІСТОТНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ФОНДУ КУЛЬТУРИ ЛЬВОВА

Для вибору оптимальної моделі ФКЛ, потрібно розуміти істотні умови, без яких він не може бути запущений та ефективно функціонувати. Істотні умови – це необхідні і достатні обставини появи фонду; кроки, які потрібно зробити; принципи, яких потрібно дотримуватись, та фактори, які потрібно врахувати. Для ФКЛ вони наступні:

1. Чітко окреслена проблема, для вирішення якої створюється фонд. Зміна, яку фонд намагатиметься впровадити.
 - Заінтересовані сторони та мешканці Львова мають розуміти, для чого створюється та функціонує фонд.
 - Наявність множинних проблем, потреб та інтересів розмиває фокус та унеможливорює чітке сприйняття ФКЛ. Відповідно, може призвести до відторгнення ідеї фонду серед ключових заінтересованих сторін та широкого загалу.
 - Створення ФКЛ вимагає пріоритезації проблем та змін серед операторів культури – бенефіціарів його створення. Це вимагає домовленості щодо цього істотного питання створення ФКЛ.
2. Механізм забезпечення аполітичності ФКЛ.
 - Розбудова механізму сталості діяльності ФКЛ, що не залежатиме від ситуативної політичної волі депутатів чи виконавчих органів. Тільки за умови автономії ФКЛ стане якісно новим інструментом фінансування культури.
 - Органи місцевого самоврядування та місцеві органи влади є частиною системи фінансування культури в місті, але не повинні мати виключного впливу на ФКЛ.
3. Принципи формування програми діяльності (принципи фінансування).
 - Програмно-цільовий підхід до фінансування проектів.
 - Система забезпечення якості відбору – критерії відбору, зрозумілість процедур, прозорість розподілу коштів, залучення зовнішніх експертів.
 - Без узгодження підходу та визначення пріоритетів безпосередньо бенефіціарами ФКЛ (операторами культури) фонд не отримує

суспільної та експертної довіри та потенційно може стати полем конфліктів у середовищі.

4. Диверсифікація джерел наповнення.

- Можливість комбінування різних джерел фінансування є однією з передумов створення ФКЛ, вихідним пунктом. Отже, можливість такого комбінування має бути забезпечена на рівні дизайну фонду, визначення його організаційно-правової форми.
- Модель роботи ФКЛ має давати уявлення про можливі форми таких комбінацій джерел фінансування (наприклад ФКЛ та УКФ, колективного фінансування та проектів ФКЛ, коштів бізнесу та ФКЛ тощо).

5. Спрощені умови надання фінансування відносно процедур бюджетного фінансування.

- Одним з ключових припущень та точок болю операторів культури є складність, непрогнозованість та забюрократизованість фінансування з міських програм фінансування культури. ФКЛ має забезпечити кращий за існуючий механізм операційної роботи з проектами.

Система індикаторів оцінки впливу є засадничою для можливості відстеження та розуміння змін. Таку систему індикаторів потрібно розробляти ще на етапі моделювання ФКЛ для кращого розуміння сутності змін, спроектованих появою фонду. Наприклад, програма заходів та досліджень "Форум культури світових міст" використовує 70 індикаторів – в трьох групах.

1. Інфраструктурні дані та результат - відсоток громадських просторів для цілей культури, кількість бібліотек, книгарень тощо.
2. Контекстуальні дані. Тобто інформація, яка забезпечує контекст події, людини чи предмета дослідження. Ці дані важливі для більш широкого розуміння конкретних відомостей та розміщення їх у більшій картині. Наприклад, середній дохід на душу населення на рік, кількість населення у вікових групах.
3. Споживання та участь. Наприклад, кількість відвідувань топ-5 найбільш відвідуваних музеїв та галерей, вартість квитка тощо.

Описана система індикаторів є надто загальною та потребує адаптації до контексту Львова, але може стати відправною точкою для систематизації та збору даних.

КОРИСНІ МАТЕРІАЛИ

1. World Cities Culture Report 2018

2. How Culture is Financed in World's Cities: A Comparative Analysis of Public Funding, Private Giving and New Funding Models in 15 Cities from Los Angeles to Shanghai. The world's urban population is on the rise, so is the need for research into funding and sustaining of city culture. / By Dinara Tokbaeva.

3. World Cities Culture Finance Report

4. Стратегія розвитку культури 2025

5. Воробей В. Нам потрібні ендавменти

6. Економічна привабливість української культури. Аналітична доповідь — К.: ФОП Лопатіна О. О., 2019. — 112 с.

7. Culture and local development. Background document

8. Cultural Cities Enquiry Report